

УДК 021.2:004

DOI: 10.31470/2518-7600-2019-8-189-210

**THE ROLE OF LIBRARY INSTITUTIONS IN SHAPING
THE INFORMATION CULTURE OF THE FUTURE
SPECIALIST**

**РОЛЬ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ У ФОРМУВАННІ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ФАХІВЦЯ**

**РОЛЬ БИБЛИОТЕЧНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В
ФОРМИРОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ
БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА**

Олена Коломієць,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних
наук, інформаційної та архівної
справи,
kolomietselena1964@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0085-7605>

Центральноукраїнський
національний технічний
університет,
пр.-т Університетський, 8,
м. Кропивницький,
Кіровоградська обл., Україна,
25006

Olena Kolomiiets,

candidate of pedagogical
sciences,
associate professor of the
department of public sciences,
information and archival affair
kolomietselena1964@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0085-7605>

Central-Ukrainian National
Technical Universitytetskyi
Prospect, 8, Kropyvnytskyi,
Ukraine, 25006

Оксана Головата,

викладач кафедри суспільних
наук, інформаційної та архівної
справи
o.o.golovata@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2232-819X>

Центральноукраїнський
національний
технічний університет
пр. Університетський, 8
м. Кропивницький, Україна,
25006

Oksana Holovata,

vykladach of the department of
public sciences, information and
archival affair

o.o.golovata@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2232-819X>

Central-Ukrainian National
Technical Universitytetskyi
Prospect, 8,
Kropyvnytskyi, Ukraine, 25006

ABSTRACT

The article deals with the concept of information culture» and approaches to its formation. The information culture of the individual is analyzed as a condition for successful adaptation of a person to life in the information society, as an integral part of the general culture focused on information support of human activity. Particular attention is paid to the problem of forming the information culture of the future specialist in the course of higher education, in particular the future document specialist, for whom the information culture is an integral component of his professional competence.

The activity of the library of the institution of higher education as a center of accumulation and storage of socially important masses of information is presented. The analysis of the process of interactionis made between the library of a higher educational institution (on the example of the library of the Central Ukrainian National Technical University) and users of information resources in modern conditions, arising under the influence of the development of information technologies in the library sphere and education in general. The importance of the place of the library in the information space and its role in the training of specialists of the new formationare emphasized.

Emphasis is placed on the activities of the CNTU library on the formation of information culture of future specialists of the document and information sphere, taking into account their educational and research needs. Measures of information and bibliographical and educational character, organizational and pedagogical conditions of effective work of the library for forming of information culture of the future document specialist are determined.

The conclusions emphasize that the task of modern education is to create the conditions for the development of an information culture of the individual, who will provide the ability to navigate the information space, receive information and operate it in accordance with own needs and requirements of the modern information society. The perspective directions of activity of the library of the higher education institution on forming of information culture of the future specialist are defined, in particular, the further

use of innovative technologies in the organization of work and formation of electronic resources at the request of the educational process and scientific activity of the university.

Keywords: *information, information society, information culture, information technologies, library of higher education institution, document manager.*

Постановка проблеми. Людство усвідомило той факт, що прогрес суспільства неможливий без фундаментальної ролі в ньому інформаційного ресурсу. Нині процес прогресивно зростаючого використання інформаційних технологій для виробництва, переробки, зберігання, розповсюдження інформації визначає інформатизацію суспільства, що знаменує собою радикальні перетворення у всіх сферах життєдіяльності, визначаючи рівень соціалізації людини.

У умовах інформатизації суспільства важко уявити собі діяльність фахівця будь-якої галузі, зокрема документно-інформаційної, без використання нових інформаційних технологій. Професійний інформаційний працівник повинен володіти інформаційним пошуком, аналізувати ресурси Інтернету, уміти використовувати сучасні пошукові та бібліотечні сервіси, збираючи фактичну інформацію й аналізуючи отримані результати.

Нові перспективи щодо задоволення інформаційних потреб разом з тим суттєво підвищують вимоги до рівня інформаційної культури особистості, актуалізуючи тим самим завдання її формування, визначаючи при цьому місце бібліотечних установ в інформаційному просторі та їх роль у процесі підготовки фахівців нової якості.

Актуальність проблеми формування інформаційної культури майбутнього документознавця пов'язана також з розширенням впливу на молодь засобів масової комунікації, що зумовлює необхідність особистісно-орієнтованого підходу до розвитку критичного мислення студентів, всебічного аналізу отриманої інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ця проблематика знайшла відображення в працях вітчизняних та зарубіжних авторів: В. Бездрабко (Бездрабко, 2009), Н. Гендіної

(Гендіна,1999), М. Левшина (Левшин, 2002), Л. Філіпової (Філіпова, 2003, 2008).Протягом останніх років активно ведуться дослідження з проблем інформаційної, інформаційно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця, зокрема у працях М. Антонченко (Антонченко, 2004), Н. Баловсяк (Баловсяк, 2004), О. Барми (Барма, 2014), Г. Власової (Власова, 2002), Л. Філіпової (Філіпова Л., 2011). Вивченню міжнародного досвіду професійної підготовки фахівців документно-інформаційної сфери присвячені наукові праці: І. Антоненко(Антоненко, 2006), С. Кулешова (Кулешов, 2003), О. Матвієнко (Матвієнко, 2001).У наукових розвідках здійснено аналіз ролі і значення сучасних бібліотечних установ, використання інформаційних ресурсів бібліотеки вищого закладу освіти в процесі професійної підготовки фахівців нової якості, у формуванні культури і духовності особистості. Зокрема, це роботи Н. Гендіної (Гендіна&Рябцева, 2012), О. Єпіфанової, В. Савельєвої (Єпіфанова&Савельєва, 2011), Т. Шевченко (Шевченко, 2004), Г. Шемаєвої (Шемаєва, 2008, 2013).

Аналіз наукових напрацювань вітчизняних та зарубіжних дослідників дозволяє стверджувати, що проблема формування інформаційної культури має багатоплановий та багатоаспектний характер. Це обумовило наявність великої кількості наукових праць, присвячених її розробці. Проте багато важливих аспектів проблеми формування інформаційної культури ще не знайшли свого наукового розв'язання. Подальшої розробки потребують питання, пов'язані з обґрунтуванням організаційно-методичних основ формування інформаційної культури особистості у контексті сучасних освітніх завдань, визначенням педагогічних умов формування інформаційної культури фахівця, аналізом можливостей управління інформаційними ресурсами бібліотечних установ, вивченням досвіду формування інформаційної культури майбутніх фахівців документно-інформаційної сфери.

Мета статті. Метою дослідження є виявлення можливих шляхів формування інформаційної культури фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки, визначення ролі сучасної бібліотеки в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Формування інформаційної культури у нинішнього покоління людей є соціальним замовленням інформаційного суспільства, перехід до якого почався з другої половини ХХ ст. Це століття визначило головним ресурсом інформацію, а основними технологіями – інформаційні технології пошуку, подання, обробки, збереження та використання інформації. Нині без глибокого й різнобічного оволодіння обсягами і потоками інформації, які постійно зростають, соціальний розвиток суспільства неможливий.

Загальновідомо, що джерелом культури є людська діяльність, творча продуктивна праця людини, в результаті якої здійснюється практичне і духовне перетворення дійсності. У цьому контексті інформаційна культура розглядається як складова частина загальної культури, що орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. Інформаційну культуру розуміють, таким чином, як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні. З одного боку, виховання інформаційної культури потребує значних зусиль особистості, а з іншого – лише інформаційна культура відкриває сучасній людині доступ до накопичених цивілізацією інформаційних ресурсів.

Термін «інформаційна культура» у вітчизняних публікаціях вперше з'явився в 70-х рр. минулого століття. Ініціаторами привернення уваги громадськості до цього феномену стали робітники бібліотек.

Нині є всі підстави говорити про формування нової інформаційної культури як системи певних компонентів, зокрема: культури організації подання інформації, культури сприймання та користування інформацією, культури використання нових інформаційних технологій, культури спілкування через засоби нових інформаційних технологій.

Існує багато визначень інформаційної культури. Це пояснюється полісемією, що лежить в основі його базових понять «інформація» та «культура».

Ми будемо дотримуватися визначення інформаційної культури, запропонованого Е. Семенюком: «Інформаційна

культура – це інформаційна компонента людської культури в цілому, яка об'єктивно характеризує рівень всіх інформаційних процесів, що існують в суспільстві, та існуючих інформаційних стосунків»(Семенюк Е. А., 1994: 3).

Інформаційна культура майбутнього фахівця передбачає сукупність інформаційного світогляду, системи знань, умінь, навиків, які забезпечують самостійну діяльність по задоволенню інформаційних потреб на основі інформаційних технологій. Вона є невід'ємним компонентом професійної компетентності фахівця і може включати такі показники: прагнення до систематичного оновлення фахових знань; вміння усвідомлювати і формулювати свої інформаційні потреби; вміння здійснювати інформаційний пошук; вміння видобувати і опрацьовувати професійну інформацію, перетворюючи її на особисті знання.

Важливими складовими інформаційної культури фахівця документно-інформаційної сфери є: комунікативна культура, культура читання, культура письма і оформлення документів, культура науково-дослідної діяльності, інформаційно-правова культура, бібліографічна культура.

Велике навантаження в процесі формування інформаційної культури особистості лягає на освітні і культурні установи, в тому числі й бібліотечні установи. Це обумовлено, насамперед, традиційною роллю бібліотек як центрів накопичення і зберігання суспільно значущих масивів інформації. А під впливом глобальних інформаційних процесів з'являється можливість реалізовувати методики ефективного забезпечення доступу до наявних в суспільстві інформаційних ресурсів, які базуються на нових організаційних, правових і техніко-технологічних рішеннях.

Організація доступу до інформаційних ресурсів бібліотечних установ передбачає також можливість їх активного засвоєння та використання в практичній діяльності. Саме бібліотеки забезпечують повною мірою реалізацію зв'язку інформаційної теорії з практикою, наочно представляючи результати успішного вирішення різноманітних задач. При цьому є можливість відчутти труднощі, з якими стикаються користувачі під час роботи з реальними масивами

інформації, усвідомити наслідки браку власної інформаційної освіченості.

З введенням в обіг електронної інформації, після того, як отримала розвиток проблема комп'ютерного оснащення бібліотек, їх фонди почали збагачуватися інформацією на електронних носіях. Сьогодні все частіше в бібліотечні установи звертаються замовники електронної інформації тих чи інших відомств і організацій, оскільки навіть при наявності своїх спеціалізованих інформаційно-аналітичних структур вони не можуть збирати й структурувати великі масиви інформації із широкого її тематичного спектра.

Дедалі більше членів суспільства, які включаються в роботу з інформаційними ресурсами загального призначення, мають виявляти готовність до оперативного прийняття рішень, вироблення нової інформації на базі існуючої, участі у творчій діяльності. При цьому запити, не пов'язані з конкретними потребами індивіда, вимагають більш високого рівня аналітики в роботі з інформацією.

Активізація процесу циркуляції інформації в суспільстві, зростаючі запити на її використання у всіх сферах суспільного життя зумовлюють об'єктивні процеси трансформації бібліотечних установ як центрів збереження та організації використання інформаційних ресурсів у нову інституційну якість, формуючи нові вимоги до сучасного бібліотечного обслуговування. Відбувається трансформація інформаційної функції цих установ в інформаційно-аналітичну.

На думку І.О. Давидової, документно-інформаційний рівень соціальних комунікацій, якого сягає сучасна бібліотека, зумовлює диверсифікацію бібліотечного виробництва: від цілісного документа до його фрагментів, текстів, смислів, знань. Ці зміни науковці пов'язують з широким упровадженням дедалі гнучкіших інформаційних режимів і систем, необхідністю глибокої переробки документальних потоків, виникненням фактографічних, гіпертекстових, повнотекстових, інформаційних та експертних систем. В результаті системних трансформацій у бібліотечній сфері діяльності виникають корпоративні системи, електронні бібліотеки, медіатеки, відбувається формування системи віддаленого обслуговування

читача, забезпечується розміщення у віртуальному просторі власних інформаційних ресурсів. Все це покликано підвищити рівень обслуговування користувача незалежно від місця його перебування та часу (Давидова І.О., 2014).

Пошук потрібної для ефективної діяльності інформації стає дедалі більш складним і трудомістким процесом, повертаючи до себе увагу дослідників з позиції задачі для самостійного вирішення. Це завдання в сучасних умовах вирішується насамперед шляхом створення пошукових систем для орієнтування в інформаційних масивах. Крім того, йдеться про вдосконалення процесів структурування наявних інформаційних ресурсів та їх організації для цільового використання. Організаційно-матеріальною основою для розвитку цих напрямів стають спеціалізовані аналітичні центри, дослідницькі фонди, а також сучасні інформаційні центри, у які перетворюються, у процесі своєї модернізації, традиційні бібліотеки.

Таким чином, із зростанням запитів на інформацію зростає потреба в удосконаленні загальносуспільних інформаційних центрів, бібліотечних установ, у послугах кваліфікованих інформаційних працівників. При цьому, як стверджують науковці, бібліотечні заклади відповідатимуть сучасним викликам, успішно виконуватимуть роль основних елементів інфраструктури з керування інфоресурсами суспільства за таких умов: якщо вони зможуть ефективно працювати в глобальному інформаційному просторі, а їх техніко-технологічна база забезпечуватиме можливість керування інформаційними потоками; коли вони стануть центрами надійного зберігання нової електронної і переведеної з інших носіїв у форму електронної інформації і ця інформація упроваджуватиметься в активний обіг; коли буде відновлено і зміцнено внутрішні міжгалузеві зв'язки, що сприятимуть удосконаленню функціонування всієї системи інформаційних баз суспільства; коли бібліотечні установи стануть також центрами передового досвіду, наукової думки, просвіти та освіти для громадян, що долучаються до сучасних інформаційних технологій (Онищенко, 2014).

Бібліотеки закладів вищої освіти є структурними підрозділами університетів й інститутів. Будучи одними з основних комунікативних каналів із забезпечення зберігання і використання величезних інформаційних ресурсів, вони організують свою діяльність на рівні супроводу освітнього процесу, а також шляхом реалізації власних програм, що часом мають науково-дослідний характер. Бібліотеки сприяють також вихованню морально досконалої особистості, пропагують через книгу зміст загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини, ідеї національного державотворення.

Успішність функціонування бібліотеки як інформаційної установи зобов'язує бібліотечних працівників швидко та адекватно реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, удосконалювати форми обслуговування, надавати якісне інформаційне консультування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг.

Таким чином, сучасна бібліотека вищої школи – це не тільки форма організації інформаційного простору всередині самого закладу вищої освіти, а й комплексний інформаційно-ресурсний медіа-центр, у рамках якого функціонує цілісна система інформаційно-бібліографічного забезпечення самоосвітніх, навчальних, науково-дослідних потреб її користувачів засобами традиційних і електронних інформаційних ресурсів.

Для бібліотеки закладу вищої освіти нині характерним є зростання значущості інтегрованого інформаційно-комунікаційного простору, який сприяє об'єднанню інформації, інтелектуальних ресурсів, інформаційних технологій, комунікаційної інфраструктури.

Бібліотека Центральноукраїнського національного технічного університету як інформаційно-ресурсний медіа-центр спрямовує свою діяльність на формування ресурсного потенціалу, створює сприятливі умови для поширення та вільного доступу до інформації, забезпечує подальше впровадження нових інформаційних технологій та якісне надання інформаційних послуг. Основними векторами її розвитку є:

- формування потужної електронної бібліотеки із забезпеченням віддаленого доступу до електронного каталогу та електронних джерел;
- оперативне забезпечення інформацією студентів та науково-педагогічних працівників на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- підвищення комфортності бібліотечного середовища, формування позитивного іміджу.

Електронний каталог (ЕК) бібліотеки повністю відображає її фонд і є складовою системи каталогів, поєднує в собі функції алфавітного і систематичного каталогів, розкриває склад і зміст документів, які становлять фонд бібліотеки. ЕК забезпечує вільний доступ до фондів бібліотеки і є доступним в локальній мережі університету.

Бібліотека ЦНТУ є дійсним членом Центрально-Українського Корпоративного Каталогу (ЦУКК), учасники якого мають можливість обміну електронними записами аналітичного розпису статей періодичних видань.

Бібліотека ЦНТУ самостійно генерує бази даних: «Періодичні видання КНТУ, статті з періодики та збірників», «Наукові праці співробітників та викладачів КНТУ», «WEB - ресурси».

Про нові надходження літератури до фонду бібліотеки користувачі дізнаються з покажчиків «Нові надходження до бібліотеки ЦНТУ», які розміщено на сайті бібліотеки та у соціальній мережі Facebook.

Нещодавно відкрито доступ до наукометричної універсальної бази даних SCOPUS видавництва Elsevier та до реферативної наукометричної бази даних наукових публікацій Web of Science (WoS).

Від 2016 р. функціонує новий ресурс «Репозитарій ЦНТУ» – електронний архів, де накопичуються, зберігаються і підтримуються в належному стані документи наукового, освітнього і методичного призначення, створені працівниками будь-якого структурного підрозділу ЦНТУ, аспірантами чи студентами університету в рамках навчальної і науково-дослідної діяльності, а також надається постійний безкоштовний доступ до них через мережу Інтернет.

Для максимально повного задоволення інформаційних потреб своїх користувачів бібліотека надає доступ до ресурсів наукової електронної бібліотеки LIBRARY. RU.

Наразі змінюється позиція бібліотеки у взаємовідносинах з користувачами, переглядаються вимоги до бібліотечного сервісу, індивідуальних і групових форм бібліотечної діяльності. Інноваційні зміни, що суттєво покращили імідж бібліотеки, дозволили перейти на нові форми обслуговування, дали можливість не тільки забезпечити вільний доступ до величезного обсягу інформації, а й створити комфортне інформаційне середовище.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності бібліотеки є виховання інформаційної культури майбутнього фахівця.

Процес формування інформаційної культури майбутніх документознавців починається з їхнього запису до бібліотеки та ознайомчої екскурсії. Процес запису включає заповнення реєстраційної картки, ознайомлення з правилами користування бібліотекою, її історією та традиціями. Під час екскурсії відбувається знайомство з персоналом бібліотеки та знайомство зі специфікою діяльності кожного відділу.

При цьому увага студентів привертається до засобів наочності: стендів та плакатів із загальною інформацією про бібліотеку, схем розміщення книжкового фонду, схем пошуку різного виду і типу інформації тощо.

Одним із основних елементів інформаційної культури є знання інформаційних ресурсів. До традиційних інформаційних ресурсів бібліотеки (документальний фонд, система каталогів та картотек, книжкові видання, періодичні видання) нині додаються електронні ресурси. Серед них: власні ресурси, що генеруються бібліотекою, ресурси у вільному мережному доступі, придбані ресурси, електронний каталог, бази даних, повнотекстові документи, БД та електронні документи на дисках, Інтернет-ресурси.

Збереження і використання традиційних документів у бібліотеці добре опановано протягом багатьох років практичної діяльності. Використання електронних ресурсів почалося відносно недавно. Проте стає очевидним, що в перспективі значну частину традиційних документів буде представлено в

електронній формі. Зібрані в єдину систему, вони здобувають статус, за якого можливо реалізувати якісно новий рівень збереження, організації і використання цих джерел інформації, що забезпечує їм ширше й ефективніше використання.

Неодмінною умовою ефективної роботи бібліотеки з формування інформаційної культури є забезпечення вільного доступу користувачів до джерел інформації і знань. Вільний доступ до ресурсів – це не просто одна з форм організації використання бібліотечного фонду, а й свобода вибору користувачем потрібної інформації із усіх багатств ресурсів, послуг і можливостей бібліотеки.

Вільний доступ розуміється як простір для розвитку і навчання, що впливає на роботу самої бібліотеки. Адже за умови вільного доступу бібліотекар отримує можливість зайнятися інформаційним сервісом, забезпеченням виконання необхідних користувачеві послуг, наданням консультативної допомоги. Цей процес має бути максимально гнучким і персоналізованим. З цього ж випливає логіка формування фондів наукової бібліотеки в сучасних умовах. Науковці зазначають, що у процесі розробки стратегії комплектування фондів бібліотеки мають завжди орієнтуватися на свого користувача, прогнозуючи еволюцію його запитів. Це стосується як змістовної форми обслуговування, так і форм співробітництва бібліотеки з користувачем у напрямку найбільш ефективного використання інформації (Шемаєва, 2008).

Важливу роль у формуванні інформаційної культури майбутнього документознавця відіграє професійне читання. Коло професійного читання студентів обмежене, в основному, вітчизняною періодикою. Бібліотека ЦНТУ передплачує фахові періодичні видання «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», «Вісник книжкової палати», які пропонуються студентам для перегляду та використання в навчальній і науковій діяльності.

Серед заходів, спрямованих на формування інформаційної культури фахівців документно-інформаційної сфери, які здійснюються працівниками бібліотеки, можна виділити наступні:

– заходи інформаційно-бібліографічного характеру: організація екскурсій, виставки нових надходжень, тематичні виставки;

– заходи навчально-освітнього характеру: проведення практичних занять та консультацій з метою навчання студентів навикам пошуку інформації в традиційних та електронних каталогах, базах даних, а також навчання студентів основним правилам складання і оформлення бібліографічних переліків літератури до курсових і дипломних робіт, реферування літератури, способам організації особистих картотек, методам аналізу структури документального потоку з проблем дослідження.

Бібліотека пропонує також використовувати свій персональний сайт, який надає об'єктивну й оперативну інформацію про її ресурсний потенціал і функціональні можливості.

Все різноманіття заходів щодо формування інформаційної культури майбутніх документознавців спрямоване на:

– навчання пошуку інформації за допомогою каталогів і картотек;

– навчання комп'ютерної писемності і пошуку інформації в електронних базах і банках даних, Інтернет;

– навчання раціональній роботі з книгою, орієнтації в структурі навчальних, наукових, довідникових видань, а також раціональному читанню;

– навчання основам аналітико-синтетичної переробки інформації (складанню бібліографічних описів, анотацій, рефератів, підготовка оглядів, доповідей і т.п.).

При цьому навчання пошуку інформації безпосередньо пов'язується з умінням користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки. А наявність комп'ютерних інформаційно-пошукових систем у бібліотеці вимагає від користувача спеціальних навичок – розуміння представлення інформації в базах даних, уміння вибрати основну галузь пошуку, користуватися ключовими словами тощо.

Вважаємо, що для майбутніх документознавців доцільно було б на базі бібліотеки проводити заняття з таких навчальних

курсів: «Аналітико-синтетична переробка документної інформації», «Документно-інформаційні комунікації», «Основи інформаційної культури майбутнього фахівця», «Науково-дослідна робота» та ін.

Серед тем практичних занять, що можуть бути реалізовані на базі бібліотеки, ми пропонуємо наступні: «Пошукові можливості баз даних бібліотеки ЦНТУ», «Електронні інформаційні ресурси віддаленого доступу», «Система інформаційних ресурсів документознавства», «Робота документознавця з інформаційними ресурсами», «Інформаційно-довідкові портали і сайти культурних й освітніх установ як джерела фахової інформації», «Фаховий пошук інформації в Інтернеті: можливості пошукових систем і сервісів», «Інформаційне обслуговування та забезпечення», «Документ як об'єкт бібліографічного опису», «Систематичні документні класифікації», «Предметизація документів», «Інформаційні ресурси для підтримки науково-дослідної діяльності» та ін.

Формування інформаційної культури майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності передбачає не лише знання ними етапів пошуку інформації та методики її обробки, а й врахування етичних та психологічних аспектів роботи з науковою інформацією, володіння певними етичними та психологічними нормами використання інформації в рамках представлення результатів своєї роботи. На ці аспекти має звертати увагу педагог при організації та проведенні практичних занять із студентами.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, завданням освіти в умовах сьогодення є створення умов для розвитку інформаційної культури особистості, яка забезпечить вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства. Важливу роль у формуванні інформаційної культури майбутнього фахівця відіграють бібліотечні установи. Бібліотека Центральноукраїнського національного технічного університету динамічно змінюючись під впливом чинників сучасного інформаційного суспільства, адаптується до нових

вимог вищої освіти, визначає стратегію подальшого поступу. Перспективними напрямками діяльності бібліотеки з формування інформаційної культури майбутнього фахівця є подальше використання інноваційних технологій в організації роботи та формування електронних ресурсів на вимогу навчального процесу та наукової діяльності університету.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко І.Є. Кваліфікаційні вимоги до фахівців у сфері керування документаційними процесами (досвід Австралії). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2006. № 3. С.61-65.
2. Антонченко М.А. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб. наукових праць*. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. № 1 (8). С.161-166.
3. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21-28.
4. Барма О. Формування інформаційної культури студентів-менеджерів у рамках діяльності бібліотек вищих навчальних закладів (на прикладі бібліотеки Білоруського державного університету культури та мистецтв). *Вісник Львівського ун-ту. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* 2014. Вип.9. С. 254-263.
5. Бездрабко В. В. Підготовка наукових кадрів із документознавства в Україні: модерні відповіді на виклик часу. *Наукові записки / Національний університет «Острозька академія»*. Острог, 2009. Вип.1.С. 241-254.
6. Власова Г.В. Дидактичні основи комп'ютерної підготовки фахівців із спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» /Г.В. Власова, Л.І. Титова, О.В. Шмегера. *Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика: зб. матеріалів наук. конф.* (Київ, 18 грудня 2002 р.) /Держ. акад. кер. кадрів культури і мистець. К., 2002.С.81-85.
7. Гендина Н.И. Основы информационной культуры. *Основы информационной культуры: сб. метод.материалов*. Кемерово,1999. С.6-7.

8. Гендина Н.И., Рябцева Л.И. Решение ключевых задач информационной подготовки граждан и реализация образовательной функции библиотеки Интернета. *Библиотечковедение*. 2012. № 1. С. 41-43.

9. Давидова І.О. Управління системними трансформаціями бібліотек: до питання наукової організації управління. *Вісник ХДАК*. 2014. Вип. 45. С. 78-84.

10. Електронні інформаційні ресурси бібліотеку піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / О.С. Онищенко та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2011. 248 с.

11. Єпіфанова О., Савельєва В. Інформаційні ресурси бібліотеки вищого навчального закладу: організація, використання, управління (з досвіду роботи Наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля). *Вісник Львівського ун-ту. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* 2011. Вип.6. С. 279-290.

12. Кулешов С.Г. Управління документацією: підготовка фахівців у вищих школах за рубежом. *Архіви України*. 2003. № 1-3(251). С.53-64.

13. Левшин М. Педагогічна сутність поняття «інформаційна культура» особистості. *Вища освіта України*. 2002. №3. С.67-74.

14. Матвієнко О.В. Досвід підготовки інформаційних спеціалістів в зарубіжних країнах. *Рідна школа*. 2001. № 10. С.76-77.

15. Семенюк Е.А. Інформаційна культура суспільства і прогрес інформатики. *НТІ*. Сер.1. 1994. №7. С.3.

16. Філіпова Л.Я. Інтернет-технології в системі підготовки фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері: матеріали між нар. наук.-прак. конф. (Донецьк, 30 берез.- 1 квіт. 2011 р.) / Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2011. С.141-143.*

17. Філіпова Л.Я. Нова наукова проблематика спеціальності «Документознавство, архівознавство»: вимоги часу. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20-22 трав. 2008 р.) / Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. К., 2008. С.83-85.*

18. Філіпова Л.Я. Перспективна спеціальність у підготовці фахівців інформаційно-документної сфери. *Вісн. Книжк. палати*. 2003. № 10. С. 29-31.

19. Шевченко Т.Є. Бібліотека вищого навчального закладу в сучасному інформаційному просторі. *Інформаційні ресурси та послуги: нові види, проблеми розвитку та використання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 8-9 червня 2004 р.* Полтава: РВВ ПУСКУ, 2004. С. 200-206.

20. Шемаєва Г.В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій: монографія. Х.:ХДАК, 2008. 289с.

21. Шемаєва Г.В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспектива реалізації. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 40. С.42-48.

REFERENCES

1. Antonenko, I. (2006). Kvalifikatsiini vymohy do fakhivtsiv u sferi keruvannya dokumentatsiinymy protsesamy (dosvid Avstralii) [Qualification requirements for documentation management specialists (Australia experience)]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 61-65 [in Ukrainian].

2. Antonchenko, M. (2004). Informatsiina kultura yak skladova zahal'noliudskoi kultury [Information culture as a component of human culture]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. K.: NPU imeni M.P. Drahomanova, 1 (8), 161-166 [in Ukrainian].

3. Balovsiak, N. (2004). Informatsiina kompetentnist fakhivtsia [Information competence of the specialist]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 5, 21-28 [in Ukrainian].

4. Barma, O. (2009). Formuvannya informatsiinoi kultury studentiv-menedzheriv u raskakh diialnosti bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv (naprykladi biblioteky Biloruskoho derzhavnoho universytetu kultury ta mystetstv) [Formation of information culture of students-managers in the boards of the activity of libraries of higher educational institutions (on the example of the library of the Belarusian State University of Culture and Arts)]. *Visnyk Lviskoho un-tu. Seriiaknyhozn. bibliot. tainf. Tekhnol*, 9, 254-263[in Ukrainian].

5. Bezdrabko, V. (2009). Pidhotovka naukovykh kadriviv dokumentoznavstva v Ukraini: moderni vidpovidinavy klykchasu [Training in documentary science in Ukraine: modern answers to the challenge of time]. *Naukovizapysky*. Ostroh, 1, 241-254 [in Ukrainian].

6. Vlasova, H. (2002). Dydaktychni osnovy kompiuternoї pidhotovky fakhivtsiviz spetsialnosti «Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist» [Didactic basics of computer training of specialists in the specialty «Documentation and information activity»]. *Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist: nauka, osvita, praktyka: zb. Materialiv nauk. konf. (Kyiv, 18 hrudnia 2002 r.)* K., 7, 81-85 [in Ukrainian].

7. Hendyna, N. (1999). Osnovy ynformatsyonnoi kultury [Fundamentals of information culture]. *Osnovy ynformatsyonnoi kultury: sb. metod. materyalov*. Kemerovo, 6-7 [in Russian].

8. Hendyna, N. & Riabtseva, L. (2012). Reshenye kliuchevykh zadach ynformatsyonnoi pidhotovky hrazhdan y realizatsiya obrazovatelnoi funktsiy y byblyoteky Ynterneta [Solving key tasks of citizens' information training and implementing the educational function of the Internet library]. *Byblyotekovedenye*, 1, 41-43 [in Ukrainian].

9. Davydova, I. (2014). Upravlinnia system nymy transformatsiia my bibliotek: do pytannia naukovoї orhanizatsiui pravlinnia [Management of library system transformations: to the question of scientific management organization]. *Visnyk Kh DAK*, 45, 78-84 [in Ukrainian].

10. *Elektronni informatsiini resursy biblioteku pidnesenni intelektualnoho i dukhovnoho potentsialu ukrainskoho suspilstva* (2011). [Electronic information resources library raising the intellectual and spiritual potential of Ukrainian society] / O.S. Onyshchenko ta in.; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V.I. Vernadskoho. Kyiv, 248 [in Ukrainian].

11. Yepifanova, O. & Savelieva, V. (2011). Informatsiini resursy biblioteky vyshchoho navchalnoho zakladu: orhanizatsiia, vykorystannia, upravlinnia (z dosvidu roboty Naukovoї biblioteky Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia) [Information resources of the library of a higher educational institution: organization, use, management (from the experience of

the Scientific Library of the East Ukrainian National University named after V. Dahl)]. *Visnyk Lvivskohoun-tu. Serii knyhozn. bibliot. ta inf. tekhnol.*, 6. 279-290 [in Ukrainian].

12. Kuleshov, S. (2003). Upravlinnia dokumentatsiieiu: pidhotovka fakhivtsiv u vyshchych shkolakh za rubezhem [Documentation management: training of specialists in high schools abroad]. *Arkhivy Ukrainy*, 1-3(251), 53-64 [in Ukrainian].

13. Levshyn, M. (2002). Pedagogichna sutnist poniattia «informatsiina kultura» osobystosti» [The pedagogical essence of the concept of «information culture» of the individual]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 67-74 [in Ukrainian].

14. Matviienko, O. (2001). Dosvid pidhotovky informatsiinykh spetsialistiv v zarubizhnykh krainakh [Experience of training information specialists in foreign countries]. *Ridna shk.*, 10, 76-77 [in Ukrainian].

15. Semeniuk, E. (1994). Informatsiina kultura suspilstva i prohres informatyky [Information culture of society and progress of computer science]. *NTI*, 7, 3 [in Ukrainian].

16. Filipova, L. (2011). Internet-tekhnologii v systemi pidhotovky fakhivtsiv zi spetsialnosti «Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist» [Internet technologies in the system of training specialists in the specialty «Documentation and information activity»]. *Informatsiini tekhnologii i systemy v dokumentoznavchii sferi: materialy mizh nar. nauk.-prak. konf.* Donetsk, 141-143 [in Ukrainian].

17. Filipova, L. (2008). Nova naukova problematyka spetsialnosti «Dokumentoznavstvo, arkhivoznavstvo»: vymohy chasu [New scientific problems of the specialty «Documentation, archival science»: time requirements]. *Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: problemy nauky, osvity, praktyky: materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 20-22 trav. 2008 r.). K., 83-85 [in Ukrainian].

18. Filipova, L. (2003). Perspektyvna spetsialnist u pidhotovtsi fakhivtsiv informatsiino-dokumentnoi sfery [Perspective specialty in preparation of specialists of information and document sphere]. *Visn. Knyzhk. Palaty*, 10, 29-31 [in Ukrainian].

19. Shevchenko, T. (2004). Biblioteka vyshchoho navchalnoho zakladu v suchasnomu informatsiinomu prostori [Library of higher

education in the modern information space]. *Informatsiini resursy ta posluhy: novi vydy, problemy rozvytku ta vykorystannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (8-9 chervnia 2004 r). Poltava: RVV PUSKU, 200-206 [in Ukrainian].

20. Shemaieva, H. (2008). *Elektronni resursy bibliotek Ukrainy v systemi naukovykh komunikatsii: monohrafiia* [Electronic resources of libraries of Ukraine in the system of scientific communications: monograph]. Kh.: KhDAK, 289 [in Ukrainian].

21. Shemaieva, H. (2013). *Innovatsiina model bibliotечноi osvity: perspektyva realizatsii* [An innovative model of library education: an implementation perspective]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 40. 42-48 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається поняття «інформаційна культура» та підходи до її формування. Проаналізовано інформаційну культуру особистості як умову успішної адаптації людини до життя в інформаційному суспільстві, як складову частину загальної культури, що орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. Особливу увагу приділено проблемі формування інформаційної культури особистості майбутнього фахівця в процесі навчання в закладі вищої освіти, зокрема майбутнього документознавця, для якого інформаційна культура є невід'ємним компонентом його професійної компетентності.

Представлено діяльність бібліотеки закладу вищої освіти як центру накопичення і зберігання суспільно значущих масивів інформації. Проведено аналіз процесу взаємодії бібліотеки вищого закладу освіти (на прикладі бібліотеки Центральноукраїнського національного технічного університету) і користувачів інформаційних ресурсів у сучасних умовах, що виникають під впливом розвитку інформаційних технологій у бібліотечній сфері та освіті в цілому. Наголошено на важливості місця бібліотеки в інформаційному просторі та її ролі в процесі підготовки фахівців нової формації.

Акцентовується увага на діяльності бібліотеки ЦНТУ щодо формування інформаційної культури майбутніх фахівців

документно-інформаційної сфери з урахуванням їхніх навчальних та науково-дослідницьких потреб. Визначено заходи інформаційно-бібліографічного та навчально-виховного характеру, організаційно-педагогічні умови ефективної роботи бібліотеки з формування інформаційної культури майбутнього документознавця.

У висновках наголошено, що завданням сучасної освіти є створення умов для розвитку інформаційної культури особистості, яка забезпечить уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства. Означено перспективні напрямки діяльності бібліотеки закладу вищої освіти з формування інформаційної культури майбутнього фахівця, зокрема, подальше використання інноваційних технологій в організації роботи та формування електронних ресурсів на вимогу навчального процесу та наукової діяльності університету.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, інформаційна культура, інформаційні технології, бібліотека закладу вищої освіти, документознавець.

АНОТАЦІЯ

Представлена деятельность библиотеки высшего учебного заведения как центра накопления и сохранения общественно значущих массивов информации. Проведен анализ процесса взаимодействия библиотеки высшего учебного заведения (на примере библиотеки Центральноукраинского национального технического университета) и пользователей информационных ресурсов в современных условиях, которые возникают под влиянием развития информационных технологий в библиотечной сфере и образовании в целом. Подчеркивается важность места библиотеки в информационном пространстве и ее роли в процессе подготовки специалистов новой формации.

Акцентируется внимание на деятельности библиотеки ЦНТУ по формированию информационной культуры будущих специалистов документно-информационной сферы с учетом их учебных и научно-исследовательских потребностей.

Определены мероприятия информационно-библиографического и учебно-воспитательного характера, организационно-педагогические условия эффективной работы библиотеки по формированию информационной культуры будущего документоведа.

По результатам исследования подчеркивается, что задачей современного образования является создание условий для развития информационной культуры личности, которая обеспечит умение ориентироваться в информационном пространстве, получать информацию и пользоваться ею в соответствии с собственными потребностями и требованиями современного информационного общества. Определены перспективные направления деятельности библиотеки высшего учебного заведения по формированию информационной культуры будущего специалиста, в частности, дальнейшее использование инновационных технологий в организации работы и формирование электронных ресурсов, исходя из трендов учебного процесса и научной деятельности университета.

Ключевые слова: *информация, информационное общество, информационная культура, информационные технологии, библиотека высшего учебного заведения, документовед.*